Reforma curriculară în continuă ascensiune. Secvenţe de cercetare educaţională calitativă

Viorica **GORAȘ-POSTICĂ**
dr. hab., conf. univ., Universitatea de Stat din Moldova

Rezumat: *În articol se prezintă secvenţe de cercetare curriculară calitativă desfăşurate pe parcursul elaborării Cadrului de referinţă al Curriculumului Naţional, într-un proiect de anvergură al Ministerului Educaţiei din Republica Moldova, sprijinit de Fundaţia Soros-Moldova. Se insistă pe necesitatea optimizării curriculumului ca document de primă importanţă al politicii educaţionale, încurajîndu-se centrarea învăţării pe elev, crearea unui mediu prietenos şi deschis pentru relaţionare, construirea unor comunităţi dinamice şi flexibile de învăţare, educaţia pentru cetăţenie democratică. În acest context, s-a efectuat o analiză extinsă de nevoi ale tuturor actorilor educaţionali: elevi, părinţi, cadre didactice şi manageriale, angajatori, dar şi oameni simpli din stradă, care pot să ne sugereze idei originale privind şcoala şi cuprinderea acesteia în cadrul curricular.*

Abstract: *The article presents sequences of qualitative research conducted during the development of the Framework of Reference of the National Curriculum under a recent major project, initiated by the Moldovan Ministry of Education, supported by the Soros Foundation Moldova. It insists on the need to optimize the curriculum as a document of prime importance of education policy, encouraged the student-centered learning, creating a friendly and open environment for relationships, building dynamic and flexible learning communities, education for democratic citizenship. In this context, it performed an extensive analysis of the needs of all educational actors: students, parents, teachers and managers, employers, as well as ordinary people in the street who may we suggest original ideas regarding the school and encompassing it within the curriculum.*

Keywords: *curriculum, the Framework of Reference of National Curriculum, curriculum reform, curriculum development, the voice of students, parents, teachers, employers and street people.*

Necesitatea optimizării Curriculumului Naţional actual este consimţită atît de cadrele didactice care lucrează la clasă, cît şi de teoreticienii şi politicienii din domeniu. Încurajarea centrării învăţării pe elev, crearea unui mediu prietenos şi deschis pentru relaţionare, construirea unor comunităţi dinamice şi flexibile de învăţare, educaţia pentru cetăţenie democratică, adăugate la obiectivele de bază de dezvoltare a unor competenţe academice avansate şi a unor minţi creative, conturează misiunea de astăzi a şcolii, care dictează, în mod iminent, necesitatea reformei. „Şcoala este o societate în miniatură, o instituţie patriotică, de care trebuie să se „agaţe" democraţia noastră fragilă" [4, p. XI]. Cîteva caracteristici importante, pe care trebuie să le întrunească şcoala ca să facă faţă diversităţii contemporane, inclusiv prin implementarea curriculumului, ar fi: instituţii pline de respect, cadre didactice puternice şi grijulii, lideri curajoşi, o adevărată comunitate, cu perspective multiculturale şi globale, care are la bază dezvoltarea curriculară continuă, încurajată din interior şi din exterior.

Multitudinea definiţiilor conceptului de *curriculum*, dar şi evoluţia sa istorică şi semantica impresionantă în toate părţile lumii nu creează dificultăţi în mediul nostru, de vreme ce în Codul Educaţiei, capitolul 9, articolul 40, se stipulează: (1) Curriculumul în învăţămîntul general conturează viziunea asupra parcursului educaţional, proiectînd aşteptările societăţii cu privire la rezultatele scontate ale învăţării pentru fiecare disciplină şcolară, pe niveluri de învăţămînt.

(2) În învăţământul general, Curriculumul Naţional include: cadrul de referinţă, planul-cadru pentru învăţământul primar, gimnazial şi liceal, curriculumul pentru educaţia timpurie, curricula disciplinelor obligatorii şi opţionale, manualele şcolare, ghidurile metodologice şi alte resurse de învăţare. (3) Structura curriculumului pe discipline şcolare este definită în cadrul de referinţă al Curriculumului Naţional. (4) Curriculumul pentru învăţământul general se aprobă de Ministerul Educaţiei. (5) Curriculumul poate fi adaptat sau modificat pentru a satisface nevoile copiilor şi elevilor cu cerinţe educaţionale speciale. Modul de parcurgere a curriculumului este reflectat în planul educaţional individualizat pentru copilul/elevul cu cerinţe educaţionale speciale.

Aşadar, în secolul al XXI-lea, *curriculumul* este un concept avansat, supradezvoltat, din punct de vedere teoretic şi practic, care evoluează rapid pe diverse direcţii şi comportă viziuni destul de sofisticate. Accente importante pentru abordarea unui alt ciclu al reformei curriculare de la noi ar fi reflecţiile ce urmează. Tipurile principale de curriculum reliefate din perspectiva conţinutului sînt, în viziunea lui Longstreet şi Shane (1993), următoarele:

- **Curriculum centrat pe societate**: misiunea curriculumului este să deservească societatea;
- **Curriculum centrat pe elev**: copilul este sursa vitală principală a curriculumului;
- **Curriculum centrat pe cunoştinţe**: cunoştinţele teoretice şi practice sînt esenţa curriculumului;
- **Curriculum eclectic**: sînt posibile abordări mixte şi compromisuri conceptuale, dictate de context [Apud 5, pp. 9-10].

În mod evident, categoriile generice de activitate curriculară includ: proiectarea si dezvoltarea curriculumului, managementul acestuia, perspectivele de predare, implicarea participativă în curriculum şi ideologia sa [5, p. 14]. Cercetările în domeniul teoriei şi metodologiei curriculumului în arealul românesc, de la treapta preşcolară la cea postuniversitară, au fost destul de numeroase şi diferite, impunîndu-se prin originalitatea abordărilor şi prin avansarea unor idei importante pentru optimizarea continuă a practicii socioeducaţionale [3, p. 6].

Aşa cum am enunţat, ne aflăm într-o fază de dezvoltare curriculară. Pe parcursul anului trecut, am efectuat o cercetare calitativă cu privire la aşteptările actorilor educaţionali, dar şi a factorilor de decizie referitor la curriculum, în cadrul proiectului Ministerului Educaţiei de renovare a Curriculumului Naţional, aşteptări pe care le vom analiza detaliat în materialul de faţă. Eterogenitatea perspectivelor şi a înţelegerii esenţei curriculumului este evidentă, aceasta ajutîndu-ne să fim cît mai cuprinzători în ceea ce priveşte realitatea acoperită de Curriculumul Naţional.

Astfel, **elevii**, în calitatea lor de beneficiari de bază ai acestui document normativ, care, de altfel, identifică şcoala cu curriculumul, au mărturisit următoarele:

- Vreau ca în şcoală să se diminueze supraîncărcările informative, să se pună accentul pe metodele interactive, să se revadă unele conţinuturi, să se promoveze valorile recunoscute, care într-adevăr să formeze identitatea naţională şi socială. (D. S., absolventă de liceu, 2014, Comrat)
- Nouă, elevilor, ne place să învăţăm atunci cînd profesorii ştiu să răspundă curiozităţii noastre instinctive, ştiu să jongleze cu diferenţele dintre noi, sînt preocupaţi de valorificarea potenţialului nostru şi ne călăuzesc paşii spre descoperirea sinelui. Aş vrea ca şcoala să mă înveţe să pot căuta surse de informare, să le discern şi să iau ce-i mai bun din ele. (M. D., cl. a XI-a, Chişinău)
- Şcoala de azi tinde să meargă pe un drum paralel lumii contemporane. Aş frecventa cu plăcere o şcoală unde ceea ce mi se spune să învăţ e cu adevărat folositor. Văd însă că părinţii mei, în problemele cu care se confruntă, nu fac niciodată referinţă la ceea ce au învăţat în şcoală, iar asta mă face să-mi pun întrebări despre utilitatea a ceea ce învăţ. O şcoală prietenoasă este o şcoală care crede în mine şi în care eu am încrederea că mă poate ajuta să mă împlinesc ca om şi ca cetăţean. Aş vrea ca şcoala să mă înveţe să învăţ singur, să-mi cultive plăcerea cunoaşterii. (S. G., cl. a X-a, Ocniţa)
- Şcoala nu trebuie să aibă pretenţia de a fi neapărat o plăcere pentru elevi, însă are responsabilitatea de a ne convinge permanent de utilitatea ei şi de a ne oferi resurse de învăţare în corespundere cu timpurile noastre. O astfel de şcoală înseamnă o şcoală în care eu voi fi apreciat la justa mea valoare, îmi voi descoperi vocaţia şi voi fi ajutat să ajung acolo unde îmi doresc. (P. M., cl. a XI-a, Chişinău)
- În şcoală trebuie să existe o diferenţiere evidentă între profiluri. Mi-ar plăcea ca profesorii să aibă rolul de mentori, să îşi cunoască elevul şi să ştie cum să-l provoace, capabili să îşi modeleze planul în afara unei abordări tipizate, anacronice. (C. L., cl. a XI-a, Chişinău)
- Descongestionarea materiei din şcoli trebuie susţinută prin oferirea mai multor posibilităţi de educaţie nonformală şi alternativă. (A. C., cl. a XII-a, Chişinău)
- Vreau ca şcoala să mă ajute să experimentez, să creez, să-mi exersez capacităţile şi să mă simt util. Mi-aş dori să se evalueze omul din mine, calităţile personale şi, mai ales, progresul făcut de la evaluarea precedentă. Ar fi bine ca şcoala

să ne înveţe mai multe despre realitatea zilelor noastre, pentru ca la absolvire să fiu un cetăţean bine orientat, responsabil, instruit, sigur de sine, încrezător în prezentul şi în viitorul ţării în care trăiesc. (N. P., cl. a XII-a, Chişinău)

- Pentru a merge cu plăcere la şcoală, urmează să găsim între aceasta şi viaţa reală o tangenţă, o punte. Şcoala nu trebuie să formeze generaţii de supuşi, dar să creeze un climat al posibilităţilor şi al explorării calităţilor individuale ale fiecărui elev. (V. S., cl. a XII-a, Străşeni)
- Dacă aş fi Ministrul Educaţiei, aş face ca la şcoală să nu învăţăm foarte multe lucruri, uneori superficial, iar atunci cînd sîntem puşi să alegem ceva pentru viitor, nu ştim ce vrem. Vreau să fiu învăţat să iau decizii corecte, să aleg.Vreau să învăţ mai puţin, dar profund. (C.V., absolventă de liceu, 2014, Chişinău)

Alături de elevi, figurează vocea **părinţilor**. Deşi au aşteptări mari de la curriculum şi de la şcoală, în ansamblu, participarea lor propriu-zisă/directă în procesul de dezvoltare curriculară este mai modestă. Totuşi, beneficiile acestei implicări sînt enorme, deoarece: conduce la optimizarea învăţării, din punct de vedere intelectual, social şi emoţional; creşte calitatea şi varietatea mediului de învăţare, prin competenţele formate; se îmbunătăţeşte, capătă sens identitatea locală a şcolii în comunitate; îi abilitează pe părinţi să înţeleagă mai bine procesul educaţional şi să faciliteze realizarea obiectivelor acestuia; o dată cu creşterea numărului de părinţi interesaţi de dezvoltarea curriculumului, sporeşte luarea în considerare a intereselor lor, alături de cele ale copiilor [5, p. 234].

În cercetarea noastră, am obţinut de la părinţi următoarele puncte de vedere, preţioase, după noi, atît pentru conceptorii de curriculum, cît şi pentru implementatorii acestuia, or, calitatea curriculumului îşi pune amprenta, în mod sigur şi de durată, pe calitatea şcolii:

- Vrem o şcoală eficientă, transparentă, deschisă spre comunicare, prietenoasă, capabilă de a încuraja şi a valorifica pe deplin potenţialul copilului. O şcoală în care se asigură securitatea fiecărui elev promovează un comportament şi o atitudine activă faţă de propria sănătate, prin sport şi alimentaţie sănătoasă. (A. Z., Chişinău)
- Ne dorim o şcoală cu reguli pe care să le adopte şi să le respecte întreaga comunitate de elevi şi părinţi, în care se ţine cont de opinia părinţilor, recunoscîndu-i drept parteneri şi persoane responsabile. (A. C., Lipcani)
- Vrem şcoli cu multe asociaţii obşteşti, care să se implice în organizarea demersului educativ sau în activitatea consiliilor de administrare etc. (I. S., Soroca)
- Elevii trebuie să înveţe intensiv în clasă, iar temele pentru acasă să fie orientate doar spre fixarea materialului, acestea fiind reduse ca volum, dar extinse prin sarcini de creativitate. Părintelui trebuie să i se ofere posibilitatea de a colabora, a ghida sau a motiva pregătirea copilului său. (N. C., Ialoveni)
- Colaborarea părinţilor cu profesorii trebuie încurajată atît de şcoală, cît şi de părinţi, mai ales în ceea ce priveşte susţinerea copiilor talentaţi, a celor cu probleme de sănătate, a celor care necesită sprijin special în depăşirea adaptării la cerinţele mediului şcolar, în ghidarea în carieră sau în socializarea ulterioară. (P. T., Drochia)
- Susţinem excluderea notării şi aplicarea calificativelor „admis” şi „respins”, mai ales în clasele primare şi la disciplinele legate de educaţia plastică, muzicală, fizică şi tehnologică, pentru a le oferi elevilor cu adevărat o pregătire adecvată în aceste domenii. (Ţ. G., Leova)
- Şcoala trebuie să promoveze un comportament şi o atitudine activă a elevilor faţă de mediul social, prin parteneriate de responsabilizare socială cu diferiţi factori de educaţie: familie, şcoală, autorităţile statului, asociaţii obşteşti, biserică, comunitate, mass-media. (G. M., Sîngerei)
- Şcoala, prin programele sale, trebuie să informeze, dar şi să implice elevii în procesul de luare a deciziilor, în consultările publice cu impact social, să încurajeze spiritul antreprenorial, să educe managementul sinelui, autonomia şi efortul spre excelenţă. (V. A., Nisporeni)
- Ne dorim copii formaţi în şcoală cu capacităţi superioare de gîndire critică şi divergentă, în măsură să-i ajute să utilizeze cunoştinţele şi competenţele dobîndite în diferite situaţii-problemă; cu motivaţia şi disponibilitatea de a răspunde adecvat la schimbare, alături de un set de atitudini şi de valori personalizate, care vor facilita/motiva participarea la viaţa unei societăţi deschise şi democratice. (S. O., Chişinău)
- Şcoala nu poate fi singurul laborator în care copilul învaţă, ci doar unul dintre ele, mai specializat şi mai competent decît altele. Părintele trebuie să aibă încredere în ea. Însă, pentru ca educaţia copilului să se ridice la nivelul aşteptat, el are oportunitatea de a se implica, a colabora cu şcoala, pentru ca abordările să fie convergente. (T. M., Glodeni)

Opinia **cadrelor didactice** este una de esenţă, or, înţelegerea de către acestea a tuturor aspectelor curriculare, precum şi gradul de fidelitate şi de corectitudine în transmiterea conţinuturilor asigură fezabilitatea politicii curriculare, în general.

- Aşteptăm de la curriculum reducerea volumului de informaţie; stabilirea de relaţii interdisciplinare; majorarea gradului de accesibilitate şi a caracterului său aplicativ; optimizarea raportului dintre ştiinţele reale, umanistice, sociale, tehnologice în conformitate cu tendinţele internaţionale; dezvoltarea curriculumului şcolar pentru eficientizarea procesului de formare a competenţelor de comunicare în limba română şi în limbile străine, a celor antreprenoriale şi de utilizare a tehnologiilor informaţionale. (G. M., Comrat)
- Curriculumul trebuie să conţină idei orientative, pentru a ajusta predarea la necesităţile copilului. La fiecare disciplină şcolară, paralel cu cele de eficienţă a învăţării, este nevoie să se introducă standarde de evaluare ce vizează finalităţile studierii disciplinei respective. (N. M., Orhei)
- Conţinuturile trebuie cu adevărat să se raporteze la cerinţele societăţii şi să asigure potenţialul productiv şi creativ al elevilor. (M.-P. V., Bălţi)
- Ar fi bine ca noua variantă a curriculumului să prevadă conţinuturi care ar dezvolta la copii deprinderile de viaţă, cu situaţii concrete din cotidian, cu contexte variate de a lua decizii. (A. A., Şoldăneşti)
- Aştept flexibilizarea ofertei de învăţare (structurarea nu a unui învăţământ uniform şi unic pentru toţi, ci a unui învăţământ pentru fiecare, deci pentru elevul concret). (S. M., Cahul)
- Realizarea unor modalităţi de selectare şi de organizare a conţinuturilor conform principiului *nu mult, ci bine*; important este nu doar ce anume, cît de bine, cînd şi de ce se învaţă ceea ce se învaţă, dar şi la ce serveşte mai tîrziu ceea ce s-a învăţat în şcoală. (S. P., Orhei)
- În sfîrşit, poate vom fi şi noi auziţi... Aş propune doar cinci discipline obligatorii: *Limba şi literatura română, Matematica, Limba străină, Istoria* şi *Ştiinţele*, celelalte (*Educaţia muzicală, Educaţia plastică, Educaţia tehnologică, Educaţia fizică, Educaţia moral-spirituală*, orele de cerc) fiind opţionale, elevul urmînd să-şi aleagă la dorinţă 3-4 ore după capacităţi, înclinaţie şi talent. (R. E., Căuşeni)
- Ar fi de dorit să se revadă şi planul-cadru, fiind introduse mai multe discipline opţionale, mai actuale, mai pe interesul elevilor. De ce cele mai multe curricula se elaborează la opţionalele din aria *Limbă şi comunicare*, dar la arte, sport etc. nu? (B. V., Criuleni)
- Cele mai importante valori promovate de curriculum trebuie să fie cele pe care să se clădească munca intelectuală a elevului (responsabilitatea; grija şi preocuparea faţă de părinţi, colegi şi alţi oameni). Doar atunci vor fi succese în procesul de învăţare. Să ne oprim din goana după metode în realizarea curriculumului, să le abordăm echilibrat, numai astfel vom reuşi să dezvoltăm personalitatea elevului. (L. L., Bălţi)
- Noul curriculum să ne dea mai multe posibilităţi de planificare diferenţiată a demersului didactic, să promoveze mai mult incluziunea. Disciplinele *Arte, Educaţia tehnologică* şi *Educaţia fizică* să fie valorificate pe deplin. Aşteptăm instrumentarul de evaluare a implementării curriculumului la nivel naţional. Să fie specificat în curriculum sau în ghiduri metodice la fiecare unitate de învăţare/conţinuturi ”De ce am nevoie să învăţ această materie?”. (T. A., Rîşcani)

Vocea **angajatorilor, producătorilor, oamenilor de afaceri**, care la fel contează, se rezumă la următoarele:

- Ce aş schimba eu în şcoală? În primul rînd, aş micşora vacanţa de vară pînă la 1,5-2 luni – răstimp în care copiii reuşesc să se odihnească, pentru a se integra ulterior în procesul şcolar fără mult stres. Activitatea la clasă trebuie să fie concentrată pe dezvoltarea abilităţilor de analiză, nu pe “învăţat pe de rost”. Unele obiecte trebuie să fie armonizate. De exemplu, clasa a V-a: dacă la *Istorie* se studiază Grecia Antică, problemele de la disiplina *Matematica* trebuie să fie tot despre Grecia Antică. O astfel de abordare integrată ar oferi o însuşire mai bună a tuturor obiectelor. Învăţământul nostru este puternic teoretizat. Nu mai e nevoie să se asimileze atîta informaţie, pentru că deja există *Google*. Aşteptăm de la absolvenţi mai multe aptitudini practice. (I. S., companie privată, Chişinău)
- Avem nevoie de absolvenţi care să dorească să muncească şi cărora să le pese de rezultatul muncii, să nu fie preocupaţi numai de remunerare. (V. G., instituţie de stat, Călăraşi)
- Trebuie schimbat modul de învăţare – acesta ar trebui să fie un proces activ, de căutare şi înţelegere a sensului; utilizarea cu preponderenţă a metodelor de interpretare a informaţiei, ceea ce va facilita dezvoltarea creativităţii şi a capacităţii de acţiune în vederea căutării şi găsirii răspunsurilor sau a soluţiilor optime. (S. C., companie privată, Chişinău)
- Sper totuşi să am parte în viitor de tineri angajaţi interesaţi de dezvoltarea profesională, care ştiu ce vor de la viaţă şi de la carieră, care să creadă că şi în Republica Moldova poţi să munceşti şi să trăieşti decent. (V. M., instituţie de stat, Dubăsari)

Vocea **omului de pe stradă**, legat mai mult sau mai puţin de şcoală, se conturează prin următoarele:

- Aşteptările mele sînt, în primul rînd, de la societate, care trebuie să catalizeze dezvoltarea şcolii, nu să-i creeze probleme. Curriculumul de mîine se va identifica în continuare cu profesorii care muncesc acolo, cu dragoste pentru copii, profesori care ştiu să-i captiveze, să-i sprijine necondiţionat, să le ofere multe oportunităţi în mod competent, în baza unor cunoştinţe vaste. (S. P., 52 de ani, părinte, angajat al unei companii de televiziune)
- Curriculumul are şi va avea mereu la bază cadrele didactice, care trebuie să fie bine pregătite, să ştie să le explice copiilor de ce trebuie să înveţe o materie sau alta, să-i îndrume cu grijă şi să rămînă dedicate profesiei. (I. P., 24 de ani, student)
- Ar fi bine ca şcoala de mîine şi, respectiv, curriculumul să fie mai aproape de viaţa copilului, să poată să răspundă intereselor acestuia, să-l protejeze şi să-l provoace prin diferite experienţe de învăţare, aşa încît viitorul să îi surîdă şi să nu-l streseze. (M., 48 de ani, casnică)
- Curriculumul/planul educaţional de mîine trebuie să aibă mai puţine obiecte de studiu, să fie mai aproape de viaţă, să creeze un mediu prielnic, care ar stimula copiii să înveţe mai mult şi mai bine. (G. G., 40 de ani, muncitor)
- Şcoala de mîine va fi şcoala calculatoarelor şi a progresului tehnologic. De aceea, pregătirea pentru această eră, în care abia am intrat, trebuie derulată în mod intensiv şi cu precauţie. Comunicarea umană oricum va rămîne de neînlocuit. Instruirea la distanţă, cu ajutorul calculatorului, va deveni accesibilă oricui. (I. H., 32 de ani, inginer)
- Aştept de la şcoală mai multă educaţie, mai multă moralitate, omenie, cumsecădenie. (V. D., 54 de ani, inginer)

În concluzie, rezumăm că de la şcoală se aşteaptă ca ea să educe toţi copiii laolaltă, să-i înveţe să trăiască împreună într-o societate democratică, să le dea abilităţi pentru economia de piaţă, dar să nu le afecteze unicitatea [7, p. 1]. Ca rezultat, diferenţierea atît de necesară a curriculumului scris şi predat devine un proces complex, cu potenţial volatil, cu multe dileme pentru educatori şi societate. Mulţi părinţi, copii şi alţi actori, ca avocaţi şi beneficiari ai acestuia, consideră realist şi eficient răspunsul individualizat al şcolii la nevoile copilului. O problemă actuală, dar şi de mare perspectivă, atît pentru conceptorii de curriculum, cît şi pentru practicieni, este dezvoltarea şi rolul curriculumului în era digitală. După W. James, acesta este o "şa", proiectată să se uite pe cît înainte, pe atît înapoi. Lecţiile trecutului trebuie învăţate, urmînd să ne servească drept zestre spirituală, drept bază solidă. Dar viitorul trebuie să ne preocupe în aceeaşi măsură [Apud 8, pp. 1-2]. Respectiv, stilul cibernetic de gîndire, în perioada schimbărilor constante în domeniul TIC, însoţit de valuri mari de mutaţii socioeconomice, culturale şi educaţionale, afectează masiv reforma curriculară. *Microsoft, Google, Mozilla, Apple, Cisco, Hewlett Packard* ş.a. au un impact deosebit asupra educaţiei şi obligă oarecum şcoala să ţină pasul cu evoluţia acestora. Instituţiile internaţionale, ca OECD, ONU, BM, UNESCO etc., au lansat recomandări valoroase în această direcţie, toate subliniind imanenţa schimbărilor în sistemul public de învăţămînt. Copiii noştri au devenit *video, digitali, pasionaţi de reţele virtuale de socializare,* sînt produsul ca atare al erei digitale, iar curriculumul conceput de manieră tradiţională nu poate fi deloc funcţional. Modelul centrifug de dezvoltare curriculară este unul indicat, iar activitatea în reţelele de cercetare şi de elaborare nu poate fi neglijată/ocolită. Occidentul susţine că trece deja prin epoca poststandardizării, poststructuralistă în educaţie [8, p. 8] şi că dezvoltarea curriculară în cheie participativă, cu interacţiuni directe cu viaţa cotidiană, are şanse cu mult mai mari de reuşită decît nişte sarcini statice, actuale doar 3-5 ani. Curriculumul se va elabora în continuare ţinînd cont de filozofia constructivistă, sociocognitivă şi socioculturală. Gardner prioritizează cinci categorii de competenţe pentru curriculumul secolului al XXI-lea:

– a învăţa să înveţi, a gîndi sistematic şi creativ, a stăpîni TIC şi a înţelege avantajele sale;
– a promova cetăţenia, etica şi valorile, diversitatea culturală, comunitară şi înţelegerea rolului social al tehnologiilor;
– a favoriza relaţionarea cu oamenii, lucrul în echipă, comunicarea şi echilibrul emoţional;
– a stăpîni situaţiile, managementul timpului şi al schimbării, a fi întreprinzător şi cu iniţiativă, a face faţă riscurilor şi incertitudinilor;
– a valorifica managementul informaţiei: accesare, evaluare, diferenţiere, analiză, sinteză şi aplicare, inclusiv reflecţia critică şi raţionamentul [2, p. 286].

În aceeaşi ordine de idei, gîndirea critică, rezolvarea de probleme, comunicarea, colaborarea, creativitatea şi inovarea, ca traiecte conceptuale metodologice, vor rămîne piloni ai curriculumului de viitor [8, p. 14]. Susţinem imperativul descongestionării teoretice şi funcţionalizarea curriculumului prin sporirea sarcinilor didactice practice, cu statut de problemă, dar şi reducerea disciplinelor şcolare prin integrarea lor, or, competenţele necesare aici şi acum pentru viaţă reclamă aceasta, ele ar facilita formarea unor personalităţi proactive, creative şi productive, în

defavoarea celor consumatoare şi pasive. Cadrul de referinţă al Curriculumului Naţional, elaborat de un grup de experţi pe parcursul ultimului an, în cadrul unui impunător proiect, susţinut financiar de Fundaţia Soros-Moldova şi coordonat de L. Nicolaescu-Onofrei, va oferi actorilor educaţionali idei noi. Sperăm ca dezbaterile, care au început deja, să contribuie la îmbunătăţirea acestuia, dar şi la realizarea aşteptărilor analizate de noi.

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE:

1. Codul Educaţiei al Republicii Moldova. In: http://lex.justice.md/md/355156/
2. Gardner H. To open minds: Chinese clues to the dilemma of contemporary education. New York, NY: Basic Books, 1999.
3. Guţu Vl. Curriculumul educaţional. Chişinău: CEP USM, 2014.
4. Kugler E.G. Innovative Voices in Education. USA, 2012. 292 p.
5. Marsh C.J. Key Concepts for Understanding Curriculum. Fourth Edition. Rotledge Teachers' Library, USA, 2009. 350 p.
6. Pogolşa L. Teoria şi metodologia managementului curriculumului. Chişinău: Lyceum, 2013. 368 p.
7. Page R., Vali L. Curriculum Differentiation, Interpretive Studies in USA. Secondary schools. USA, 1990. 261 p.
8. Williamson B. The Future of the Curriculum. Scholl Knowledhe in the Digital Area, MacArthur Foundation, USA, 2013. 140 p.